

Sygn. VII Ns 1303/13

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2014 r.

Sąd Rejonowy wL.VII Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Renata Mierzwicka
-----------------	-----------------------

Protokolant:	sekr. sądowy Andrzej Janas
--------------	----------------------------

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2014 r. w Legnicy na rozprawie

sprawy z wniosku Z. O.

o zatwierdzenie uchylenia się od oświadczenia o odrzuceniu spadku

postanawia:

oddalić wniosek o zatwierdzenie uchylenia się przez wnioskodawczynię od skutków oświadczenia złożonego w dniu 09.09.2013 r. przed notariuszem M. R. A nr (...).

Sygn. akt VII Ns 1303/13

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 18 listopada 2013 roku Z. O. wniosła o zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych złożonego w dniu 09 września 2013 roku w Kancelarii Notarialnej w L. przy ulicy (...) przed notariuszem M. K. oświadczenia o odrzuceniu spadku po synu Z. S. (1), synu Z. i Z., zmarłym w dniu 03 września 2013 roku w L., ostatnio stale zamieszkałym w L.. Nadto wnioskodawczyni wniosła o przyjęcie oświadczenia spadkowego , że spadek po w/w zmarłym przyjmuje z dobrodziejstwem inwentarza. W uzasadnieniu zgłoszonego żądania wnioskodawczyni wskazał, że w dniu 03 września 2013 roku w L. zmarł spadkodawca Z. S. (1). Dnia 09 września 2013 roku, na 6 dni po śmierci Z. S. (1), notariusz M. K. w Kancelarii Notarialnej w L. sporządził protokół przyjęcia oświadczenia Z. O. o odrzuceniu spadku po zmarłym Z. S. (1). Po złożeniu w/w oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym Z. S. (1) wnioskodawczyni przystąpiła do porządkowania osobistych rzeczy syna w jego mieszkaniu położonym w L. przy ulicy (...). W toku wykonywania powyższych czynności wnioskodawczyni odkryła, że Z. S. (1) dysponował testamentem sporządzonym przez męża wnioskodawczyni- H. O., w którym H. O. swoim spadkobiercą testamentowym ustanowił wyłącznie pasierba, t.j. syna swojej żony- Z. S. (1). Dnia 12 września 2013 roku wnioskodawczyni Z. O. złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym w dniu 06 czerwca 2013 roku mężu H. O. na podstawie testamentu odnalezionego w mieszkaniu Z. S. (1). Wnioskodawczyni podała, że w dacie składania oświadczenia spadkowego nie miała wiedzy, że w skład spadku po Z. S. (1) może wchodzić udział w własności mieszkania, myślała, że na masę spadkową składają się w przypadku spadkodawcy wyłącznie jego długi albowiem poza w/w udziałem spadkodawca nie posiadał innego majątku. W tym stanie rzeczy usprawiedliwiony jest zdaniem wnioskodawczyni jej wniosek.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 03 września 2013 roku zmarł nagle Z. S. (1). Z. S. (1) jest synem Z. O..

Dowód:

- akt zgonu Z. S. (1)- k. 10,

W okresie od 24 sierpnia 1973 roku do dnia 06 czerwca 2013 roku Z. O. była żoną H. O.. H. O. zmarł w dniu 06 czerwca 2013 roku.

H. O. nie jest ojcem Z. S. (1).

Z. S. (1) przed śmiercią mieszkał w L., zaś wnioskodawczyni Z. O. mieszkała i mieszka we W..

Z. S. (1) utrzymywał bliski kontakt z matką, która wspierała go finansowo. To ona regulowała rachunku za usługi świadczone na rzecz spadkodawcy. Spadkodawca z uwagi na stan zdrowia jego matki- wnioskodawczyni nie mówił jej jednak o stanie swojego zdrowia oraz o zadłużeniu. Informację o zadłużeniu Z. S. (1) przekazał swoim krewnym- kuzynowi oraz kuzynce w dniu pogrzebu H. O.. O zadłużeniu tym wnioskodawczyni powzięła wiedzę dopiero w dacie pogrzebu spadkodawcy Z. S. (1).

Dowód:

- akta sprawy prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla W. F.XIV Wydział Cywilny pod sygn. akt XIV Ns 940/13

- akt zgonu Z. S. (1)- k. 10,

- protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku- k. 11,

- zeznania świadka J. J.- k. 25-26,

- zeznania świadka M. K.- k. 39- 40,

- przesłuchanie wnioskodawczyni Z. O.- k. 26-27

W dniu 09 września 2013 roku przed notariuszem M. K.

Z. O. złożyła oświadczenie spadkowe tej treści, że odrzuca spadek po synu Z. S. (1). Wnioskodawczyni złożyła oświadczenie spadkowe w w/w dacie albowiem wiedziała, że syn ma długi, nie chciała ponosić odpowiedzialności za długi syna. Przed złożeniem oświadczenia spadkowego tej treści wnioskodawczyni nie ustalała składu spadku po Z. S. (1) m.in. poprzez przejrzenie dokumentów znajdujących się w mieszkaniu zajmowanym przez spadkodawcę w L.. Czynności te zostały przez wnioskodawczynię podjęte dopiero po złożeniu oświadczenia spadkowego o odrzuceniu spadku po Z. S. (1).

Dowód:

- akta sprawy prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla W. F.XIV Wydział Cywilny pod sygn. akt XIV Ns 940/13

- akt zgonu Z. S. (1)- k. 10,

- protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku- k. 11,

- zeznania świadka J. J.- k. 25-26,

- zeznania świadka M. K.- k. 39- 40,

- przesłuchanie wnioskodawczyni Z. O.- k. 26-27

Po kilku dniach po złożeniu w/w oświadczenia spadkowego lecz przed dniem 13 września 2013 roku w czasie porządkowania mieszkania syna Z. S. (1) w L., Z. O. odnalazła testament sporządzony przez jej męża H. O.. Mieszkanie stanowiło własność Gminy L.- Zarządu (...) i trzeba je było zdać właścicielowi. Testament ten znajdował się w barku. Wnioskodawczyni miała do niego dostęp. Nie był zabezpieczony. W treści tego testamentu sporządzonego w dniu 22 listopada 2012 roku w Kancelarii Notarialnej we W. przez notariuszem B. N. H. O. powołał do całego spadku jako jedyne spadkobiercę Z. S. (1). W skład spadku po H. O. wchodzi udział w mieszkaniu zajmowanym przez w/w oraz przez Z. O.. Z. O. do czasu odnalezienia w/w testamentu nie znała jego treści, nie wiedziała, że jej mąż kiedykolwiek sporządził jakikolwiek testament. Także dalsza część rodziny o tym oświadczeniu H. O. nie wiedziała.

W następstwie ujawnienia w/w testamentu wnioskodawczyni w dniu 13 września 2013 roku złożyła do Sądu Rejonowego dla Wrocławia –Fabrycznej XIV Wydział Cywilny wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po H. O. na podstawie testamentu. Postępowanie to jest w toku.

Dowód:

- akta sprawy prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej XIV Wydział Cywilny pod sygn. akt XIV Ns 940/13

- akt zgonu Z. S. (1)- k. 10,

- protokół przyjęcia oświadczenia o odrzuceniu spadku- k. 11,

- zeznania świadka J. J.- k. 25-26,

- zeznania świadka M. K.- k. 39- 40,

- przesłuchanie wnioskodawczyni Z. O.- k. 26-27

Sąd zważył co następuje:

Wniosek nie zasługuje na uwzględnienie.

Istota niniejszego postępowania sprowadzała się do ustalenia czy w dacie składania przez wnioskodawczynię oświadczenia spadkowego o odrzuceniu spadku po Z. S. (1) działała ona pod wpływem błędu bądź pod wpływem groźby. Zgodnie bowiem z twierdzeniami wnioskodawczyni w dniu 09 września 2013 roku kiedy składała oświadczenie spadkowe miała ona wolę przyjęcia spadku po synu Z. S. (1) z dobrodziejstwem inwentarza, lecz w następstwie czynności notariusza złożyła oświadczenie spadkowe o odrzuceniu spadku po w/w spadkodawcy. Nadto w ocenie wnioskodawczyni w dacie składania oświadczenia spadkowego o treści jak wyżej działała ona pod wpływem błędu-gdyby bowiem wiedziała że w skład spadku wchodzi aktywa nabyte przez syna w drodze spadkobrania po H. O. to nie złożyłaby oświadczenia spadkowego o odrzuceniu spadku, lecz przyjąłaby spadek z ograniczeniem jej odpowiedzialności za długi spadkowe. Zakres procedowania w sprawie koncentrował się zatem na ustaleniu w/w kwestii- ewentualnej groźby, pod wpływem której działała wnioskodawczyni oraz ewentualnego błędu co do przedmiotu spadku.

Dokonując oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd miał na uwadze obowiązującą w tej mierze regulację prawną. Zgodnie z nią spadkobierca powołany do spadku zarówno z mocy testamentu jak i z mocy ustawy może spadek odrzucić jako spadkobierca testamentowy, a przyjąć spadek jako spadkobierca ustawowy(art. 1022 k.c.). Oświadczenie o przyjęciu spadku lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczne z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba , co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w tym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Jak wskazano wyżej oświadczenie spadkowe(o przyjęciu spadku

wprost albo z dobrodziejstwem inwentarza albo oświadczenie o odrzuceniu spadku) winno być złożone w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. Oświadczenie to winno być złożone bądź też przed sądem bądź przed notariuszem, ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym, a w razie gdyby zostało ono złożone przez pełnomocnika- pełnomocnictwo do złożenia takiego oświadczenia winno być pisemne z podpisem urzędowo poświadczonym. Oświadczenie spadkowe nie może być odwołane.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku tak jak każde oświadczenie woli może być dotknięte wadą. Artykuł 1019 k.c. reguluje uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub niezłożenia - z tych samych powodów - oświadczenia w terminie. Przy ocenie istnienia błędu lub groźby przy złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku należy stosować ogólne przepisy kodeksu cywilnego, tj. art. 84, 86, 87 i 88. Przepis art. 1019 k.c. nie zajmuje się innymi wadami oświadczenia woli. Nie powinno jednak budzić wątpliwości, że oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być dotknięte bezwzględną nieważnością na podstawie art. 82 k.c.. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji, i wyrażenie woli jest zawsze nieważne. Nieważność oświadczenia spadkobiercy nie oznacza jednak, że w ogóle nie nastąpią skutki prawne związane z nabyciem spadku. Nieważność oświadczenia prowadzi do uznania, że dany spadkobierca oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku nie złożył. W takim przypadku zastosowanie znajdzie art. 1015 § 2 k.c. i w konsekwencji nastąpi albo proste przyjęcie spadku (art. 1015 § 2 zd. 1 k.c.), albo przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza, jeżeli w stosunku do spadkobiercy istnieją podstawy do jego ubezwłasnowolnienia (art. 1015 § 2 zd. 2 k.c.).

Spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był obiektywnie i subiektywnie istotny (art. 84 § 2 k.c.). Nie stosuje się natomiast art. 84 § 1 zd. 2 k.c., oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku nie jest składane innej osobie. Błąd co do treści czynności prawnej może być błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy, przedmiotu spadku. Należy jednak zgodzić się z poglądem, że podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Nie będzie też błędem prawnie doniosłym złożenie oświadczenia pod wpływem wadliwych, błędnych pobudek czy motywów czy z tego samego powodu brak odpowiedniego oświadczenia w terminie (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006, nr 5, poz. 94, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, Lex nr 677786). Poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo-skutkowa. Wobec tego za błąd istotny spadkobiercy uznać należy brak wiedzy o stanie spadku, mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku. Stwierdzenie, że spadkobierca nie dołożył należytej staranności powinno być poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od niego wymagać. Odnosi się to do sprecyzowanych czynności, które faktycznie i prawnie spadkobierca mógłby podjąć, zmierzając do uzyskania koniecznej wiedzy o spadku. W razie niepodjęcia przez spadkobiercę żadnych czynności, wskazane jest określenie, jakich działań, w okolicznościach danej sprawy, prowadzących do pozyskania tej wiedzy można było od niego wymagać, ponieważ doprowadziłyby do uniknięcia błędu.

Podstawą do zatwierdzenia oświadczenia składowego po terminie jest także ustalenie, że oświadczenie spadkowe zostało złożone pod wpływem groźby. W świetle art. 87 k.c. groźba musi być bezprawna i poważna. Kryteria te należy też stosować do oceny prawnej doniosłości groźby, pod wpływem której spadkobierca złożył oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Nie ma przy tym znaczenia, od kogo groźba pochodzi: od osoby odnoszącej korzyść z oświadczenia spadkobiercy, czy też od osoby trzeciej, jak też czego groźba dotyczy: osoby czy majątku. Za

groźbę bezprawną należy uznać każdy środek użyty w celu zmuszenia spadkobiercy do odpowiedniego zachowania się. Spadkobierca ma prawo uchylić się od oświadczenia złożonego pod wpływem groźby, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

W realiach przedmiotowej sprawy brak podstaw do przyjęcia, że oświadczenie spadkowe wnioskodawczynie o odrzuceniu spadku po Z. S. (1) było dotkniętą jedną z w/w wad. Oświadczenie to nie jest nieważne, albowiem w dacie jego składania, a także teraz wnioskodawczynie nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji, i wyrażenie woli. Nawet bowiem jeśli wnioskodawczynie w dacie jego składania nie miała pełnego rozeznania co do wszelkich następstw prawnych złożonego oświadczenia to jednak zdawała sobie sprawę z jego znaczenia. Wnioskodawczynie wiedziała, że w następstwie takiego oświadczenia nie będzie dziedziczyć, w tym odpowiadać za długi. Jak wynika z zebranego materiału dowodowego, w szczególności z zeznań notariusza M. K. wnioskodawczynie po odnalezieniu testamentu sporządzonego na rzecz syna była u notariusza ponownie, mówiła, że w skład spadku, jak się później okazało, wchodzi udział w własności lokalu. Wnioskodawczynie w dniu 09 września 2013 roku działała zatem z rozeznaniem co do tego, że chce spadek odrzucić, bo nie chce odpowiadać za długi syna.

Nadto brak podstaw do przyjęcia, że wnioskodawczynie w dniu 09 września 2013 roku działała pod wpływem groźby. Jak wskazano wyżej groźba musi być bezprawna i poważna. Za groźbę bezprawną należy uznać każdy środek użyty w celu zmuszenia spadkobiercy do odpowiedniego zachowania się. Nadto groźba jest poważna jeśli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie dotknięte taką wadą mógł się obawiać, iż jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe. W przypadku wnioskodawczynie takie okoliczności nie zachodzą. Materiał dowodowy w postaci zeznań w sprawie świadków, w tym członków rodziny wnioskodawczynie, uwypukla, że wnioskodawczynie była jedynie informowana o długach syna, ale nikt nie naciskał, by spadek odrzuciła. Potwierdzają to tak zeznania J. J. czy Z. świadka Z. S. (2), który wskazał, że poinformował ciocię- wnioskodawczynię o zadłużeniu kuzyna- spadkodawcy i dodał, że „trzeba coś z tym zrobić” Żaden członek rodziny nie wywierał presji na wnioskodawczynię, że musi odrzucić spadek, a nie np. przyjąć go z dobrodziejstwem inwentarza. Presji takiej nie wywierał także notariusz odbierający oświadczenie M. K., który wszakże wypytał wnioskodawczynię co do składu masy spadkowej i pouczył o możliwych treściach oświadczeń spadkowych oraz konsekwencjach ich złożenia. Wnioskodawczynie samodzielnie wybrała, że chce złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku.

W realiach przedmiotowej sprawy trudno także przyjąć, że wnioskodawczynie składając w dniu 09 września 2013 roku oświadczenie spadkowe działała pod wpływem błędy prawnie doniosłego. Sąd ma co prawda na uwadze, że spadkodawczynie powzięła wiedzę o nowym składniku masy spadkowej Z. S. (1) po dniu 09 września 2013 roku, lecz błąd ten co do przedmiotu spadku trudno uznać za błąd prawnie istotny jeśli weźmie się pod uwagę okoliczności ujawnienia aktywów spadkowych oraz termin złożenia oświadczenia spadkowego. Błędem prawnie doniosłym nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Poprzestanie na pozabawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo-skutkowa. Sąd nie kwestionuje, że wnioskodawczynie nie miała wiedzy o testamencie sporządzonym na rzecz jej syna, lecz istotnym dla rozstrzygnięcia w sprawie jest to czy gdyby dołożyła należytej staranności wiedzę tę by pozyskała. W ocenie Sądu wnioskodawczynie nie dołożyła należytej staranności albowiem przed złożeniem oświadczenia spadkowego nie ustaliła stanu spadku ograniczając się jedynie do poprzestania na ogólnikowych stwierdzeniach dalszych członków rodziny co do pasywów spadkowych. Gdyby jednak przed złożeniem oświadczenia spadkowego wnioskodawczynie ograniczyłyby się do przejrzenia dokumentów syna znajdujących się w jego mieszkaniu w L. to z pewnością powzięłyby wiedzę, że do masy spadkowej syna wchodzi także aktywa w postaci udziału w własności mieszkania zajmowanego przez nią. Jak wynika z zeznań świadków oraz z przesłuchania wnioskodawczynie testament, który w ocenie spadkodawczynie jest źródłem jej błędu znajdował się w barku w mieszkaniu syna, a zatem w miejscu do którego wnioskodawczynie miała dostęp. Gdyby do niego dostępu nie miała to o aktualnie nie miałaby wiedzy tak o jego sporządzeniu jak i o jego treści. Gdyby

zatem wnioskodawczynie zawczasu, a choćby przed złożeniem oświadczenia spadkowego przejrzałyby dokumenty syna znajdującego się w mieszkaniu to z pewnością wiedziałyby o treści tego testamentu, a dalej, że stan spadku to także aktywa, a nie jak błędnie myślała tylko pasywa. Powyższe inklinuje zatem przyjęcie, że choć wnioskodawczynie w dniu 09 września 2013 roku działała pod wpływem błędu co do przedmiotu spadku to błąd ten nie ma charakteru prawnie. Jest on bowiem wywołany niedbałością co do ustalenia przedmiotu spadku. Sąd ma tu na uwadze wiek wnioskodawczynie i ewentualny inny miernik staranności w stosunku do osoby w wieku wnioskodawczynie. Jak jednak wynika z osobowego materiału dowodowego w okresie od 03 września 2013 roku do dnia 13 września 2013 roku brak było okoliczności uniemożliwiających bądź to ustalenie stanu spadku poprzez podjęcie czynności wskazanych wyżej bądź powstrzymanie się ze złożeniem oświadczenia spadkowego. Sąd ma na uwadze, że wnioskodawczynie była przygnębiona stratą tan swojego męża(06 czerwca 2013 roku) jak i stratą syna(03 września 2013 roku), na także na uwadze obawę przed ewentualnymi długami syna. Niezrozumiałym jest jednak przy braku ustalenia stanu spadku poprzez podjęcie czynności jak wyżej składanie oświadczenia spadkowego, które to przecież nie może być odwołane.

Z uwagi na powyższe, wobec ustalenia, że nie zachodzą okoliczności wskazane w treści art. 1019§1 k.c. Sąd wniosek oddalił.